

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет

Кафедра адміністративного права та судочинства

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни «Актуальні питання адміністративного права та процесу»
на тему:
«Адміністративне законодавство в галузі охорони здоров'я населення»

Студентки групи: ПРм-14

Подоляк Мар'яни Ігорівни

Керівник:

д.ю.н., проф., Кравчук Мар'яна Юріївна

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

Оцінка ECTS: _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2025

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Загальні засади адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я	5
1.1. Поняття та особливості адміністративного законодавства	5
1.2. Основні принципи правового регулювання охорони здоров'я	7
1.3. Нормативно-правова база у сфері охорони здоров'я населення	9
Розділ 2. Суб'єкти адміністративно-правових відносин у галузі охорони здоров'я	15
2.1. Повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування ...	15
2.2. Повноваження закладів охорони здоров'я та роль Міністерства охорони здоров'я України	18
2.3. Права та обов'язки медичних працівників та пацієнтів у сфері охорони здоров'я	20
Розділ 3. Адміністративно-правові засоби забезпечення охорони здоров'я населення	23
3.1. Державний контроль та нагляд у медичній сфері, ліцензування та акредитація закладів охорони здоров'я	23
3.2. Відповідальність у сфері охорони здоров'я: адміністративні заходи ...	26
3.3. Шляхи вдосконалення адміністративного законодавства в цій сфері, європейський досвід та можливості його адаптації в Україні	28
Висновок	31
Список використаних джерел	34

ВСТУП

Охорона здоров'я є однією з найважливіших складових соціальної політики будь-якої держави. В Україні система охорони здоров'я розвивається в умовах постійних реформ, які супроводжуються оновленням законодавчої бази, в тому числі і в галузі адміністративного права.

Адміністративне законодавство у сфері охорони здоров'я є важливою складовою правової системи України, що забезпечує ефективне функціонування медичної галузі в умовах публічного управління. Його норми регулюють діяльність державних органів, установ охорони здоров'я, а також встановлюють права, обов'язки та відповідальність учасників адміністративно-правових відносин. У цьому контексті важливим є не лише визначення поняття адміністративного законодавства, а й розуміння його особливостей, принципів правового регулювання та структури нормативно-правової бази, що регламентує сферу охорони здоров'я. Аналіз цих елементів дозволяє повніше розкрити механізми правового забезпечення права громадян на медичну допомогу та охорону здоров'я в умовах демократичної правової держави.

Сфера охорони здоров'я посідає особливе місце в системі державного управління, оскільки безпосередньо пов'язана із забезпеченням основоположного права кожного громадянина — права на життя та медичну допомогу. Адміністративно-правові відносини в галузі охорони здоров'я регулюють механізми взаємодії між державою, медичними установами, медичними працівниками та пацієнтами. У межах дослідження особлива увага приділяється вивченню суб'єктів, що беруть участь у адміністративних правовідносинах.

У процесі реформування системи охорони здоров'я в Україні особливого значення набувають адміністративно-правові засоби, спрямовані на забезпечення якості, безпеки та доступності медичних послуг. У межах сучасної правової держави ці засоби виступають основним механізмом реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, а також важелем впливу на діяльність медичних установ, лікарів і навіть пацієнтів.

Актуальність обраної теми зумовлена постійним реформуванням системи охорони здоров'я в Україні, впровадженням принципів децентралізації та запровадженням нових механізмів фінансування, таких як медичні гарантії та електронна система eHealth. Таким чином, дослідження адміністративного законодавства в галузі охорони здоров'я населення є своєчасним, теоретично значущим і має вагоме практичне значення для вдосконалення правозастосовної діяльності у цій сфері.

Метою цієї курсової роботи є дослідження особливостей адміністративного законодавства в галузі охорони здоров'я населення, аналіз нормативно-правових актів, виявлення актуальних проблем і пропозиції щодо вдосконалення механізмів правового регулювання.

Завдання дослідження:

- з'ясувати поняття і структуру адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я;
- охарактеризувати суб'єктів та їх значення у адміністративно-правових відносинах;
- проаналізувати правозастосовну практику;
- визначити проблеми і перспективи подальшого розвитку цієї галузі права.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері охорони здоров'я при реалізації норм адміністративного права.

Предметом дослідження є норми та принципи, що регулюють ці відносини, адміністративне законодавство, яке регулює відносини у галузі охорони здоров'я.

Система охорони здоров'я є однією з базових складових національної безпеки держави та стабільного розвитку суспільства. В умовах реформування медичної галузі в Україні важливим завданням є забезпечення ефективного правового регулювання відносин, пов'язаних із наданням медичних послуг, контролем за їх якістю, захистом прав як пацієнтів, так і медичних працівників.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

1.1. Поняття та особливості адміністративного законодавства

Відповідно до Конституції України, в країні існує принцип розподілу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову, який закріплює функції кожної гілки. Єдиним органом, до повноважень якого віднесено прийняття законів, є Верховна Рада України [1].

Тому, під терміном «законодавство» варто розуміти сукупність законів, прийнятих власне Верховною Радою України. Таке трактування терміна не тільки є точним, але й допомагає уникнути усіх непорозумінь, які виникають у його застосуванні [18].

Поняття «адміністративне законодавство» можна трактувати по-різному, до прикладу - це сукупність правових норм, які регулюють діяльність органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також визначають права, обов'язки і відповідальність громадян, посадових осіб у сфері публічного управління. Це своєрідні правила, за якими працює держава у відносинах з людьми та організаціями, коли вона виконує свої управлінські функції.

Особливість цього законодавства у контексті охорони здоров'я полягає в тому, що воно встановлює правила взаємодії між державними органами, закладами охорони здоров'я, медичними працівниками та пацієнтами.

Адміністративне законодавство в галузі охорони здоров'я, в свою чергу:

- регулює публічно-правові відносини, де одна сторона — завжди орган влади або посадова особа.
- регулює порядок створення, реєстрації та ліцензування закладів охорони здоров'я;
- визначає правові засади державного контролю за якістю медичних послуг;
- встановлює права й обов'язки суб'єктів адміністративно-правових відносин.

Саме завдяки адміністративному законодавству забезпечується баланс між інтересами громадянина і держави у сфері охорони здоров'я населення.

Щодо особливостей адміністративного законодавства, вони є наступними:

1. Публічний характер, адже це галузь публічного права, яка захищає інтереси всього суспільства й держави, а не окремих осіб.
2. Регулює вертикальні відносини, а саме - відносини між органами влади й громадянами, які мають характер підпорядкування: держава (через посадових осіб) — суб'єкт влади, а громадянин — підвладна сторона.
3. Широке коло суб'єктів. Тобто суб'єктами є не лише органи виконавчої влади, а й місцеві ради, держслужбовці, поліцейські, військові, посадові особи тощо.
4. Наявність адміністративно-правових методів впливу: методи примусу, заохочення, приписи, дозволи, заборони — усе це інструменти адміністративного права.
5. Адміністративна відповідальність. Порухення адміністративного законодавства тягне за собою адміністративну відповідальність — штрафи, попередження, конфіскація майна тощо. Прикладом може слугувати куріння у заборонених місцях. Закон України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» передбачає, що: «Заборонено куріння у закритих приміщеннях закладів охорони здоров'я, навчальних закладів, ресторанів, зупинок громадського транспорту та на дитячих майданчиках» [5]. Якщо людина, наприклад, курить у лікарняному дворі поруч із входом або навіть у палаті - це є прямим порушенням адміністративного законодавства. За що передбачена відповідальність відповідно до статті 175-1 КУпАП: «Порушення встановлених законом обмежень щодо куріння тютюнових виробів» — штраф від 51 до 170 грн (а у разі повторного правопорушення — до 340 грн) [2].

Наразі адміністративне законодавство дуже динамічне. Особливо після початку реформи децентралізації в Україні, його норми часто змінюються, щоб зробити управління більш прозорим, ефективним і наближеним до людей.

1.2. Основні принципи правового регулювання охорони здоров'я

Принципи медичного права, в свою чергу, є основоположними ідеями, що визначають характер і спрямованість правового регулювання у сфері охорони здоров'я [21]. Система правового регулювання охорони здоров'я ґрунтується на кількох принципах:

1. **Законність** — усі рішення й дії органів влади та медичних установ повинні відповідати Конституції України, законам та підзаконним нормативно-правовим актам.
2. **Пріоритет прав людини** — права пацієнта на медичну допомогу, на життя, на повагу до приватного життя повинні бути захищені на всіх рівнях.
3. **Доступність, соціальна рівність та якість медичних послуг** — громадяни мають право на отримання кваліфікованої медичної допомоги незалежно від місця проживання, матеріального стану, статі, віку, національності, раси, віросповідання чи інших факторів. Держава зобов'язана забезпечувати рівний доступ громадян до усіх медичних послуг. Забороняється будь-якого виду дискримінація у сфері охорони здоров'я [4].
4. **Принцип інформованої згоди** - медичне втручання може здійснюватися лише за умови отримання інформованої згоди пацієнта. Пацієнт має право на повну інформацію про свій стан здоров'я, можливі методи лікування, ризики та наслідки.
5. **Конфіденційність** - медична інформація про стан здоров'я пацієнта є конфіденційною і не підлягає розголошенню без його згоди, за винятком випадків, передбачених законодавством [11]. В Україні питання конфіденційності медичної інформації регулюється, зокрема, Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (стаття 39.1-40) та іншими нормативно-правовими актами. Згідно із законом, медична таємниця підлягає захисту, але є винятки, коли розголошення

інформації про стан здоров'я пацієнта допускається без його згоди [4].

Серед основних випадків:

- Загроза життю та здоров'ю інших осіб (якщо недоведення цієї інформації може становити небезпеку для інших людей. До прикладу: інфекційні хвороби, психічні розлади, що можуть становити загрозу).
- За запитом правоохоронних органів або суду; інформація може бути розголошена, якщо це необхідно для проведення слідства, судового розгляду, досудового розслідування чи виконання судового рішення.
- Для захисту прав неповнолітніх або недієздатних осіб - якщо пацієнт не здатний самостійно приймати рішення (наприклад, дитина або людина під опікою), інформація може бути передана батькам, опікунам, піклувальникам чи законним представникам.
- У випадках епідеміологічної загрози. Медичні установи повинні інформувати державні органи про виявлення небезпечних інфекційних захворювань (таких як туберкульоз, COVID-19, СНІД тощо).
- Медичне страхування та експертиза - передача інформації страховику або для проведення медико-соціальної експертизи допускається у межах, необхідних для виконання таких функцій.
- У разі смерті пацієнта, інформація може бути надана родичам, спадкоємцям або особам, які займалися похованням, якщо немає письмової заборони від пацієнта.

Ці винятки завжди мають юридичне обґрунтування, і лікарі або медперсонал повинні діяти відповідно до норм закону та етичних стандартів.

6. Принцип професійної етики - медичні працівники повинні дотримуватися професійної етики, забезпечувати високий рівень медичної допомоги, постійно підвищувати рівень своєї кваліфікації, поважати права та гідність пацієнтів.

7. Забезпечення якості медичних послуг - медичні заклади та медичні працівники зобов'язані забезпечувати високу якість медичних послуг, дотримуватися європейських стандартів медичної допомоги, проводити моніторинг та оцінку якості медичних послуг.

Ці принципи формують засади для побудови ефективної та справедливої системи охорони здоров'я.

1.3. Нормативно-правова база у сфері охорони здоров'я населення

Нормативно-правова база у сфері охорони здоров'я населення — це сукупність законів, підзаконних актів, стандартів та міжнародних договорів, що регулюють відносини у галузі охорони здоров'я, визначають права та обов'язки громадян, медичних працівників, органів державної влади, а також організацію та фінансування медичної допомоги.

Правове регулювання охорони здоров'я є однією з найважливіших складових правової системи України, оскільки воно безпосередньо стосується забезпечення права людини на життя, здоров'я і медичну допомогу. Нормативно-правова база у сфері охорони здоров'я охоплює комплекс актів, які встановлюють засади державної політики, організацію системи охорони здоров'я, механізми фінансування, а також права і обов'язки всіх учасників медичних правовідносин [23].

Основні джерела нормативно-правової бази у сфері охорони здоров'я населення :

1. Конституція України

Конституція України (ст. 49) гарантує кожному громадянину право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Держава зобов'язана створити умови для ефективної і доступної для всіх системи охорони здоров'я, забезпечувати санітарно-епідеміологічне благополуччя населення, а також надавати безоплатну медичну допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я. У державних і комунальних закладах охорони

здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена [1].

2. Основи законодавства України про охорону здоров'я

Цей законодавчий акт є головним спеціальним законом у сфері охорони здоров'я. Він визначає:

- правові основи системи охорони здоров'я;
- принципи діяльності медичних установ;
- права і обов'язки громадян та медичних працівників;
- форми медичного страхування;
- державні гарантії забезпечення охорони здоров'я;
- відповідальність за порушення законодавства у цій сфері.

Цей документ слугує правовою базою для розробки підзаконних актів, а також інших спеціальних законів у галузі охорони здоров'я [4].

3. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення»

Одним із ключових нормативно-правових актів, що регламентує фінансування медичних послуг в Україні, є Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19 жовтня 2017 року № 2168-VIII. Цей закон став фундаментом для реалізації нової моделі фінансування системи охорони здоров'я, що базується на принципах прозорості, ефективності використання бюджетних коштів та орієнтації на потреби пацієнта.

Основною новелою Закону є запровадження **Державної програми медичних гарантій**, яка визначає перелік медичних послуг і лікарських засобів, що повністю або частково оплачуються за рахунок коштів державного бюджету. Згідно із законом, держава гарантує кожному громадянину України право на отримання певного обсягу медичних послуг безоплатно, в межах затвердженого переліку [6].

Однією з ключових особливостей нового підходу до фінансування є принцип **«гроші йдуть за пацієнтом»**, відповідно до якого заклади охорони здоров'я отримують оплату не за факт існування чи утримання установи, а

виключно за кількість і якість наданих медичних послуг конкретним пацієнтам [6]. Такий підхід стимулює медичні установи до підвищення якості обслуговування та забезпечення пацієнтоорієнтованого підходу.

Важливу роль у реалізації положень Закону відіграє **Національна служба здоров'я України (НСЗУ)** — центральний орган виконавчої влади, уповноважений укладати договори з медичними закладами та оплачувати вартість медичних послуг, наданих громадянам у межах державної програми медичних гарантій [6].

Крім безоплатних послуг, закон також передбачає можливість **співоплати** — часткового відшкодування вартості певних медичних послуг або лікарських засобів за рахунок коштів пацієнтів або інших джерел фінансування, якщо такі послуги не входять до гарантованого пакету.

Запровадження Закону «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» має на меті досягнення кількох ключових цілей, серед яких:

- підвищення ефективності та прозорості розподілу бюджетних коштів;
- забезпечення гарантованого доступу до якісних медичних послуг для всіх громадян;
- зменшення корупційних ризиків у системі охорони здоров'я;
- створення конкурентного середовища серед медичних закладів, що сприяє поліпшенню рівня обслуговування пацієнтів [6].

Таким чином, зазначений Закон заклав основу для побудови сучасної, справедливої та ефективної системи медичного обслуговування в Україні, яка відповідає європейським стандартам соціальної політики.

4. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб»

Важливою складовою національної системи охорони здоров'я є забезпечення епідемічного благополуччя населення, що регламентується Законом України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року № 1645-III. Цей закон визначає правові, організаційні та соціально-економічні основи захисту населення від інфекційних хвороб, встановлює

обов'язки органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та громадян у сфері профілактики та боротьби з інфекційними захворюваннями [7]. Метою даного закону є запобігання виникненню та поширенню інфекційних хвороб, зменшення їх негативного впливу на здоров'я населення, а також забезпечення належного санітарно-епідемічного добробуту країни. Закон передбачає комплекс заходів державного нагляду, медико-санітарного контролю, обліку інфекційних хвороб, здійснення протиепідемічних заходів та забезпечення епідемічної безпеки [7].

Окремий розділ Закону присвячений механізмам **державного контролю за епідеміологічною ситуацією**, обліку, реєстрації та розслідування спалахів інфекційних хвороб, порядку встановлення карантину та особливостям його застосування в умовах епідемії чи пандемії [7]. Ці положення набули особливої актуальності під час поширення глобальних загроз, таких як пандемія COVID-19.

Крім того, закон визначає порядок взаємодії між медичними установами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та громадянами у сфері інфекційної безпеки, що дозволяє забезпечити системний підхід до профілактики і локалізації спалахів захворювань [7].

5. Спеціальні закони у сфері охорони здоров'я

- **Закон України «Про психіатричну допомогу»** — регулює порядок надання психіатричної допомоги, визначає права осіб з психічними розладами, процедури примусової госпіталізації та лікування [8].
- **Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині»** — даний Закон заклав правову основу для побудови системи трансплантації в Україні, яка відповідає міжнародним стандартам безпеки, етики та захисту прав людини. Основною метою закону є забезпечення правомірного, безпечного та контрольованого використання анатомічних матеріалів для трансплантації з урахуванням принципів добровільності, гуманності та недопущення комерціалізації органів [9].

- **Закон України «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові»** - він регулює всі етапи процесу донорства: від збору та обробки крові до її транспортування і використання в медичних цілях. Закон встановлює вимоги до донорів, включаючи обов'язкові медичні обстеження, а також забезпечує безпеку донорської крові через тестування на інфекційні захворювання [10].

6. Підзаконні нормативно-правові акти

До цієї категорії належать:

- **Постанови Кабінету Міністрів України**, які встановлюють механізми реалізації законів у конкретних сферах (наприклад, Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги);
- **Накази Міністерства охорони здоров'я України** — зокрема, накази про затвердження протоколів лікування, інструкцій щодо обігу лікарських засобів, стандартів медичної допомоги;
- **Методичні рекомендації та інструкції** — деталізують технічні аспекти роботи медичних установ і персоналу.

7. Міжнародно-правові акти

Україна як член міжнародної спільноти бере участь у системі міжнародно-правового регулювання охорони здоров'я. Основними джерелами є:

- **Конституція Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ)**, ратифікована Україною, прийнята в 1946 році, визначає основні цілі та завдання ВООЗ, зокрема забезпечення найвищого рівня здоров'я для всіх людей. Вона проголошує право кожної людини на здоров'я та встановлює принципи міжнародного співробітництва для боротьби з хворобами, розвитку медичних стандартів і підтримки здоров'я на глобальному рівні. ВООЗ координує зусилля країн, надає технічну допомогу та здійснює дослідження у галузі медицини [12];
- **Європейська соціальна хартія (переглянута)**, що містить норми про охорону здоров'я як частину соціальних прав людини, підкреслює право кожної людини на доступ до медичних послуг та соціального захисту у

сфері здоров'я [13]. Україна, як підписант цього документа, зобов'язана забезпечувати рівний доступ до якісного медичного обслуговування для всіх громадян, зокрема для уразливих груп населення (осіб з інвалідністю, літніх людей, осіб з низьким доходом тощо).

- **Міжнародний медико-санітарний регламент (2005) ВООЗ** - регулює санітарно-гігієнічні норми для запобігання поширенню інфекційних хвороб через кордони. Він визначає заходи для боротьби з епідеміями, контроль за транспортом та міжнародну співпрацю у сфері охорони здоров'я, згідно з міжнародними стандартами ВООЗ;
- **Конвенції Ради Європи**, наприклад, Конвенція з прав людини та біомедицини - захищає права та гідність людини в контексті використання медичних і біологічних досягнень, вимагає інформованої згоди пацієнтів на медичні втручання, запобігає зловживанням біотехнологіями та гарантує етичне застосування біомедичних технологій, зокрема в генетиці [14]. **Конвенція про захист прав людини і людської гідності щодо застосування біології та медицини (Ов'єдська конвенція)**, яка зобов'язує держави-учасниці забезпечувати високі стандарти захисту прав пацієнтів, вимагає інформованої згоди на медичні втручання, забороняє клону людей і маніпуляції генетикою, а також запобігає зловживанням біотехнологіями [14].

Ці документи встановлюють універсальні стандарти забезпечення права людини на охорону здоров'я, етичні норми у сфері медицини, захист персональних медичних даних та інше.

РОЗДІЛ 2. СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

2.1. Повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування

Охорона здоров'я населення є однією з ключових складових державної політики, що впливає на соціальне благополуччя громадян. Органи державної влади та місцевого самоврядування здійснюють повноваження у цій сфері через законодавчі, виконавчі та контрольні функції, кожен з яких має свій рівень і сферу відповідальності. Важливим аспектом є чітке розмежування компетенцій на різних рівнях для забезпечення ефективної реалізації політики охорони здоров'я.

Повноваження органів державної влади:

Основні функції органів державної влади в сфері охорони здоров'я зосереджені на розробці та впровадженні національної політики, законодавчих ініціатив, координації та фінансуванні системи охорони здоров'я, а також контролі за її діяльністю [24].

- **Президент України** має повноваження щодо підписання законів та указів, що визначають основи державної політики у сфері охорони здоров'я. Також він може ініціювати розробку нових законодавчих актів, які регулюють сферу охорони здоров'я.
- **Верховна Рада України** приймає закони, що регулюють охорону здоров'я, визначають права та обов'язки громадян, встановлюють основи фінансування галузі, а також організовують створення та функціонування національних програм охорони здоров'я, таких як боротьба з епідеміями та інфекційними захворюваннями.
- **Кабінет Міністрів України** через Міністерство охорони здоров'я України здійснює загальне управління сферою охорони здоров'я, розробляє та реалізує державну політику в цій галузі. Міністерство також розподіляє фінансування, організовує державні програми та контролює діяльність медичних установ.

- **Міністерство охорони здоров'я України** є головним органом виконавчої влади, що відповідає за медичне обслуговування населення, формує стандарти медичної допомоги, проводить контроль за якістю медичних послуг, а також реалізує національні програми в сфері здоров'я.
- **Інші органи державної влади**, зокрема Національна служба здоров'я України, здійснюють контроль за фінансуванням системи охорони здоров'я, виконанням законодавства в цій сфері та надають фінансову підтримку медичним закладам.

Повноваження органів місцевого самоврядування:

Місцеві органи влади мають важливі функції щодо організації та надання медичних послуг на місцевому рівні. Вони відповідають за забезпечення доступу до медичних послуг, координацію роботи місцевих лікарень та амбулаторій, а також за виконання певних програм охорони здоров'я [24].

- **Місцеві ради** (міські, сільські, селищні) визначають, які медичні послуги повинні бути надані на місцевому рівні, розробляють місцеві програми в галузі охорони здоров'я, наприклад, програми профілактики хвороб або вакцинації. Вони мають право впливати на організацію роботи медичних установ, що підпорядковані місцевій владі.
- **Місцеві органи виконавчої влади** (в тому числі управління охорони здоров'я) здійснюють нагляд за роботою медичних установ на місцевому рівні, забезпечують їх матеріально-технічну базу, фінансування, а також вирішують питання щодо кадрового забезпечення медичних закладів.
- **Міські, сільські та селищні голови** здійснюють організаційне управління охороною здоров'я на місцевому рівні, мають можливість здійснювати координацію діяльності медичних установ, проводити інформаційну та профілактичну роботу серед населення щодо здоров'я.

Співпраця між органами державної влади та місцевого самоврядування:

Для ефективного забезпечення охорони здоров'я на всіх рівнях необхідна тісна співпраця між органами державної влади та місцевого самоврядування.

Органи місцевого самоврядування забезпечують реалізацію державних програм на місцях, у той час як державні органи контролюють дотримання стандартів та надають фінансову підтримку.

По-іншому можна сказати, що органи державної влади формують загальнонаціональну політику та законодавство, тоді як органи місцевого самоврядування забезпечують вирішення конкретних питань життєдіяльності громад на місцях, сприяючи розвитку місцевої демократії та децентралізації влади [19].

Таким чином, система повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування в сфері охорони здоров'я є двостороннім процесом, який дозволяє забезпечити доступність і якість медичних послуг для населення та ефективно реагувати на виклики в сфері охорони здоров'я.

Отже, Органи місцевого самоврядування в Україні відіграють важливу роль у забезпеченні медичної допомоги населенню. У сфері охорони здоров'я вони мають як власні (самоврядні), так і делеговані державою повноваження.

- До власних повноважень належить створення та фінансування комунальних закладів охорони здоров'я, таких як амбулаторії, поліклініки та лікарні. Місцева влада відповідає за забезпечення доступності медичних послуг, поліпшення матеріально-технічної бази закладів, розробку та реалізацію місцевих програм профілактики захворювань, вакцинації та охорони здоров'я. Вона також дбає про створення умов для медичного обслуговування людей з інвалідністю, літніх осіб та інших соціально вразливих категорій населення.
- До делегованих повноважень належить утримання та організація роботи медичних закладів, які перебувають у комунальній власності, реалізація державних програм медичних гарантій, участь у реформуванні медичної системи разом із Національною службою здоров'я України. Органи місцевого самоврядування ведуть також

реєстри отримувачів медичних послуг у громаді та організовують обслуговування соціально незахищених верств населення.

Таким чином, органи місцевого самоврядування мають реальні інструменти для впливу на стан охорони здоров'я в громаді, і саме від їхньої ефективності залежить доступність і якість медичних послуг для людей.

2.2. Повноваження закладів охорони здоров'я та роль Міністерства охорони здоров'я України

Заклади охорони здоров'я — це юридичні особи, що здійснюють медичну діяльність, зокрема профілактику, діагностику та лікування. Вони зобов'язані надавати якісні послуги, дотримуватися стандартів та норм, визначених МОЗ України [15].

МОЗ України виконує роль центрального органу, що формує політику в галузі охорони здоров'я, затверджує стандарти лікування, проводить акредитацію закладів, розробляє стратегії розвитку медичної системи [4].

Однією з ключових складових системи охорони здоров'я України є мережа закладів охорони здоров'я та діяльність Міністерства охорони здоров'я України (далі — МОЗ України). Саме вони забезпечують реалізацію права громадян на охорону здоров'я, гарантованого Конституцією України.

Повноваження закладів охорони здоров'я:

Відповідно до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-ХІІ, заклади охорони здоров'я виконують важливі функції, спрямовані на збереження та зміцнення здоров'я населення [4]. До їхніх основних повноважень належать:

- 1. Надання медичних послуг населенню.** Заклади зобов'язані забезпечувати якісну та доступну медичну допомогу у формах первинної, вторинної та третинної медичної допомоги, здійснювати профілактику, діагностику, лікування захворювань, а також медичну реабілітацію і паліативний догляд.

2. **Участь у санітарно-епідеміологічних заходах.** Заклади охорони здоров'я зобов'язані здійснювати заходи щодо запобігання виникненню та поширенню інфекційних хвороб, дотримання санітарного законодавства, моніторинг стану здоров'я населення.
3. **Проведення наукової, освітньої та кадрової діяльності.** Багато закладів охорони здоров'я мають статус науково-дослідних, клінічних або освітніх установ, сприяють впровадженню інноваційних методів лікування, беруть участь у підготовці майбутніх медичних працівників.
4. **Формування та надання статистичної звітності.** Важливою складовою їхньої діяльності є ведення медичної документації та передача статистичних даних до відповідних державних органів, що дозволяє формувати державну політику у сфері охорони здоров'я.
5. **Дотримання стандартів якості медичної допомоги.** Заклади зобов'язані впроваджувати сучасні клінічні настанови та протоколи лікування, забезпечуючи пацієнтам доступ до ефективної та безпечної медичної допомоги.

Роль Міністерства охорони здоров'я України

Міністерство охорони здоров'я України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я [15]. Його повноваження закріплені, зокрема, у **Положенні про Міністерство охорони здоров'я України**, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 267.

Основні функції МОЗ України включають [15]:

1. **Розробка та впровадження нормативно-правових актів.** МОЗ здійснює підготовку законопроектів, затверджує галузеві стандарти медичної допомоги, методичні рекомендації та клінічні протоколи.
2. **Організація системи охорони здоров'я.** Міністерство здійснює координацію діяльності підпорядкованих йому установ та закладів, сприяє розробці механізмів реформування медичної сфери, а також забезпечує реалізацію державних програм у сфері охорони здоров'я.

3. **Фінансування галузі.** МОЗ розподіляє бюджетні кошти, призначені для фінансування системи охорони здоров'я, контролює їх цільове використання, зокрема в рамках програми медичних гарантій.
4. **Координація міжнародного співробітництва.** Міністерство представляє інтереси України у сфері охорони здоров'я в міжнародних організаціях, зокрема у Всесвітній організації охорони здоров'я (ВООЗ) та інших структурах.
5. **Кадрова політика.** МОЗ визначає кваліфікаційні вимоги до фахівців, затверджує навчальні програми для закладів вищої медичної освіти та системи підвищення кваліфікації.
6. **Контроль та нагляд у сфері охорони здоров'я.** Міністерство здійснює контроль за дотриманням законодавства медичними установами, проводить ліцензування закладів охорони здоров'я, організовує державний нагляд у сфері медичної діяльності.

Таким чином, взаємодія закладів охорони здоров'я та Міністерства охорони здоров'я України утворює цілісну систему, яка забезпечує належний рівень надання медичних послуг, дотримання стандартів якості та реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я.

2.3. Права та обов'язки медичних працівників та пацієнтів у сфері охорони здоров'я

Медичні працівники мають низку прав, які сприяють їхній професійній діяльності, а також обов'язків, що забезпечують ефективне і безпечне надання медичних послуг. Відповідно до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», медичні працівники мають право на професійну діяльність згідно з їхньою кваліфікацією та ліцензією, а також на захист своїх прав через об'єднання в профспілки [4].

Варто все ж виокремити основні права медичних працівників [21]:

1. На безпечні умови праці та професійний захист.
2. На підвищення кваліфікації та розвиток професійних навичок.

3. На повагу до честі та гідності, захист від дискримінації.
4. На оплату праці відповідно до кваліфікації та обсягу роботи.
5. На захист у випадку конфліктних ситуацій із пацієнтами або родичами.
6. На відмову від лікування, якщо це суперечить етичним переконанням (у певних законодавчо визначених випадках).

Обов'язки медичних працівників [21]:

1. Надання якісної, безпечної та своєчасної медичної допомоги.
2. Дотримання етичних норм і збереження лікарської таємниці.
3. Повага до пацієнтів, їх гідності, релігійних та культурних особливостей.
4. Проведення роз'яснень і надання повної інформації про лікування.
5. Документування процесу лікування та звітність згідно з нормативами.
6. Постійне професійне вдосконалення.

Права пацієнтів [23]:

1. Право на медичну допомогу — своєчасну, якісну, безпечну та на рівні сучасних досягнень медицини.
2. Право на вільний вибір лікаря та закладу охорони здоров'я.
3. Право на інформовану згоду — пацієнт має право знати про свій стан здоров'я, діагноз, методи лікування, ризики, альтернативи тощо, і давати письмову згоду на лікування.
4. Право на відмову від лікування, крім випадків, коли відмова створює загрозу для життя чи здоров'я інших людей.
5. Право на конфіденційність — медична інформація про пацієнта є лікарською таємницею.
6. Право на повагу до людської гідності під час надання медичних послуг.
7. Право на оскарження дій медичних працівників у випадку порушень прав.

Обов'язки пацієнтів [23]:

1. Повідомляти лікаря правдиву інформацію про стан здоров'я.
2. Дотримуватись режиму лікування та рекомендацій лікаря.
3. Поважати права медичних працівників та інших пацієнтів.

4. Неухильно виконувати правила внутрішнього розпорядку медичного закладу.
5. У разі відмови від лікування – письмово засвідчити це.

Із запровадженням медичної реформи в Україні (система eHealth, Національна служба здоров'я України – НСЗУ) права пацієнта щодо вільного вибору лікаря та доступу до безкоштовних послуг стали більш реальними в практиці.

Правовий режим діяльності медичних працівників та пацієнтів є важливою складовою системи охорони здоров'я в Україні. Регулювання прав та обов'язків цієї категорії суб'єктів забезпечує належне надання медичних послуг та захист інтересів усіх учасників процесу [23].

Взаємні права та обов'язки медичних працівників і пацієнтів сприяють побудові партнерських відносин у сфері охорони здоров'я. Це включає право пацієнта на вибір лікаря та медичного закладу, а також право медичних працівників на виконання своїх обов'язків за умов належної організації та оплати праці. Обидві сторони повинні дотримуватися етичних норм і стандартів. У сфері охорони здоров'я відносини між пацієнтами та медичними працівниками будуються на взаємній повазі, довірі, відповідальності та дотриманні законодавства. Кожна сторона має як права, так і обов'язки, що доповнюють одне одного та забезпечують ефективне й безпечне надання медичної допомоги [3].

Таким чином, ефективна система охорони здоров'я ґрунтується на балансі прав і обов'язків як з боку пацієнта, так і з боку медичного працівника. Дотримання цього балансу сприяє безпеці, довірі та взаємній відповідальності у медичній сфері.

РОЗДІЛ 3. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

3.1. Державний контроль та нагляд у медичній сфері, ліцензування та акредитація закладів охорони здоров'я

Однією з важливих складових правового регулювання охорони здоров'я є система державного контролю і нагляду. Вона забезпечує дотримання медичними закладами стандартів, норм безпеки, ліцензійних вимог, а також захищає права пацієнтів [19].

Форми державного контролю [19]:

- **Планові та позапланові перевірки** — здійснюються МОЗ України, Державною службою України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, Національною службою здоров'я України.
- **Ліцензування медичної діяльності** — обов'язкова умова для функціонування будь-якого закладу охорони здоров'я. Ліцензія підтверджує, що медична установа відповідає встановленим вимогам.
- **Акредитація закладів охорони здоров'я** — процедура офіційного визнання закладом відповідності певному рівню якості медичних послуг. В Україні вона проводиться за участі МОЗ.

Державний контроль, нагляд, ліцензування та акредитація закладів охорони здоров'я

У сучасних умовах реформування медичної галузі України особливої актуальності набуває удосконалення системи державного контролю та нагляду за якістю надання медичних послуг. Державне регулювання в сфері охорони здоров'я виконує функцію захисту прав пацієнтів, забезпечення рівного доступу до медичної допомоги, гарантування якості медичних послуг та запобігання порушенням законодавства [25].

Державний контроль — це організована діяльність уповноважених державних органів, спрямована на перевірку дотримання суб'єктами господарювання вимог чинного законодавства у сфері охорони здоров'я. Контрольні заходи передбачають інспектування об'єктів, перевірку документів,

відбір зразків медичних виробів, ліків та оцінку дотримання затверджених медичних стандартів і протоколів лікування [25].

Державний нагляд — це форма перевірки дотримання правил, норм і стандартів у сфері охорони здоров'я, спрямована на запобігання, виявлення і усунення порушень, які можуть загрожувати життю та здоров'ю пацієнтів [25].

В Україні до основних органів, що здійснюють державний контроль і нагляд у медичній сфері, належать [19]:

- **Міністерство охорони здоров'я України (МОЗ)** — розробляє політику, затверджує стандарти, видає ліцензії, проводить перевірки та контролює дотримання правил медичної практики.
- **Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками** — контролює якість, обіг, зберігання лікарських засобів, медичних виробів, а також діяльність аптек.
- **Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів** — виконує санітарний та епідеміологічний контроль, запобігає поширенню інфекційних захворювань.

Особливе місце серед інструментів державного регулювання посідає **ліцензування** медичних закладів.

Ліцензування медичної практики — це правовий механізм допуску суб'єктів господарювання до надання медичних послуг шляхом видачі дозволу (ліцензії), що підтверджує спроможність суб'єкта надавати медичні послуги відповідно до законодавчих норм та стандартів [19].

Процедура ліцензування передбачає обов'язкове дотримання таких вимог:

- наявність відповідної матеріально-технічної бази (медичне обладнання, оснащення, медичні вироби);
- працевлаштування медичних працівників, які мають належну освіту, кваліфікацію та відповідний досвід роботи;
- наявність системи інфекційного контролю та дотримання санітарно-епідеміологічних норм;
- забезпечення безпеки пацієнтів при наданні медичних послуг.

Наявність ліцензії є обов'язковою передумовою законної діяльності закладу охорони здоров'я та гарантує державний захист прав пацієнтів на якісне медичне обслуговування.

Акредитація закладів охорони здоров'я є ще одним ключовим елементом механізму забезпечення якості медичних послуг в Україні. Акредитація — це офіційне визнання медичного закладу, яке підтверджує його спроможність надавати медичні послуги на визначеному рівні відповідно до стандартів охорони здоров'я [16].

Основними завданнями акредитації є:

- встановлення рівня відповідності матеріально-технічної бази закладу вимогам галузевих стандартів;
- оцінювання професійної підготовки та кваліфікації медичного персоналу;
- аналіз ефективності внутрішніх систем контролю якості медичних послуг;
- стимулювання постійного удосконалення медичної допомоги.

Акредитація проводиться за критеріями, які поділяються на **обов'язкові** (без яких заклад не може отримати позитивний висновок) та **рекомендовані** (які відображають додаткові елементи підвищеної якості обслуговування) [16]. За результатами акредитації заклад охорони здоров'я може отримати одну з таких категорій:

- **першу категорію** — якщо заклад відповідає мінімальним вимогам стандартів;
- **другу категорію** — при відповідності середньому рівню вимог;
- **вищу категорію** — при досягненні найвищих стандартів якості медичних послуг [16].

Таким чином, система державного контролю, нагляду, ліцензування та акредитації формує комплексний механізм забезпечення надійності функціонування сфери охорони здоров'я, сприяє підвищенню стандартів медичної допомоги та зміцнює довіру громадян до медичних закладів.

3.2. Відповідальність у сфері охорони здоров'я: адміністративні заходи

Однією з важливих складових ефективного функціонування системи охорони здоров'я є наявність чітко визначеного правового механізму відповідальності за порушення встановлених норм і правил. За порушення норм у сфері охорони здоров'я передбачена різноманітна правова відповідальність: адміністративна, дисциплінарна, цивільна та кримінальна [20].

Адміністративна відповідальність настає, зокрема, у разі:

- порушення ліцензійних умов;
- недотримання санітарних норм;
- ведення медичної діяльності без відповідного дозволу;
- ухилення від виконання рішень органів державного контролю;
- порушення прав пацієнтів, включно з неправомірним відмовленням у наданні медичної допомоги.

- порушення правил зберігання лікарських засобів.

Прикладами застосування адміністративних стягнень є штрафи, припинення дії ліцензії, анулювання дозволу на діяльність, тимчасова заборона експлуатації приміщень або обладнання [20].

Адміністративні правопорушення у сфері охорони здоров'я передбачені, зокрема, Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Залежно від характеру та тяжкості правопорушення, до медичних працівників, посадових осіб закладів охорони здоров'я або інших суб'єктів господарювання можуть застосовуватись такі адміністративні стягнення [20]:

- штрафи;
- адміністративне попередження;
- тимчасове зупинення діяльності підприємства;
- конфіскація предметів правопорушення (наприклад, ліків або медичних виробів, що не відповідають нормам);
- позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (у разі повторного або грубого порушення).

Особливої уваги заслуговують **санітарно-епідеміологічні порушення**, які під час надзвичайних ситуацій, наприклад під час пандемій чи спалахів небезпечних інфекцій, можуть завдати значної шкоди не лише окремим пацієнтам, а й здоров'ю населення загалом. За такі порушення передбачено посилені адміністративні заходи, включаючи підвищені штрафи та примусове припинення діяльності закладу [20].

Важливим є й те, що адміністративні заходи можуть застосовуватись не лише до закладів охорони здоров'я, але й до індивідуальних підприємців, фармацевтичних компаній, виробників медичних товарів і навіть окремих медичних працівників, які порушують чинне законодавство.

Таким чином, адміністративна відповідальність у сфері охорони здоров'я відіграє профілактичну, виховну та каральну функцію, спрямовану на забезпечення стабільного функціонування системи охорони здоров'я, захисту прав та інтересів пацієнтів, а також підвищення довіри суспільства до медичних установ.

Зразки правових норм:

Відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), передбачено ряд статей, які прямо стосуються медичної сфери, зокрема [2]:

- Стаття 42-4 КУпАП — порушення встановленого порядку реалізації (відпуску) лікарських засобів
- Стаття 44-3 КУпАП — порушення правил щодо карантину людей.
- Стаття 167 КУпАП — введення в обіг або реалізація продукції, яка не відповідає вимогам стандартів .
- Стаття 188-10 КУпАП - невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері контролю якості та безпеки лікарських засобів.

3.3. Шляхи вдосконалення адміністративного законодавства в цій сфері, європейський досвід та можливості його адаптації в Україні

Останні роки в Європі активно впроваджуються моделі охорони здоров'я, орієнтовані на пацієнта, діджиталізацію медичних послуг та високий рівень прозорості системи контролю. Україна прагне гармонізувати своє законодавство з європейськими стандартами.

Напрями вдосконалення [26]:

1. **Удосконалення процедур ліцензування та акредитації** з урахуванням досвіду ЄС щодо електронних реєстрів і спрощених процедур моніторингу.
2. **Розширення електронної системи охорони здоров'я (eHealth)**, що дозволить підвищити якість контролю за медичними послугами.
3. **Гармонізація стандартів медичної допомоги** із протоколами, розробленими ВООЗ та Європейським Союзом.
4. **Застосування принципу «єдиного вікна»** при наданні адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я для зменшення бюрократії. На практиці реалізація принципу «єдиного вікна» у сфері охорони здоров'я відбувається через: Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП), де громадяни можуть подати документи для отримання медичних послуг, наприклад, для реєстрації у системі eHealth чи укладення декларацій із сімейними лікарями. Портал «Дія», який дозволяє онлайн отримати або подати документи для окремих послуг, зокрема ліцензування медичної практики, реєстрації ФОП-лікаря, зміни даних у реєстрі тощо. Автоматизацію обміну даними між державними реєстрами, що дозволяє уникнути дублювання поданих документів та потреби особистого відвідування кількох інстанцій.

Європейський досвід показує, що орієнтація на якість, прозорість та підзвітність закладів охорони здоров'я підвищує довіру до системи й ефективність її функціонування. Цей підхід варто ширше впроваджувати в Україні.

Становлення України як правової та демократичної держави, а також процес гармонізації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу, висувають нові вимоги до системи правового регулювання охорони здоров'я, включно з удосконаленням адміністративної відповідальності за порушення у цій галузі [22].

В українській практиці адміністративно-правових відносин у сфері охорони здоров'я досі спостерігається низка проблем [25]:

- фрагментарність нормативної бази,
- відсутність чітких критеріїв для кваліфікації порушень,
- надмірний акцент на штрафних санкціях без належного механізму профілактики,
- слабка інтеграція з сучасними європейськими практиками контролю якості медичних послуг.

У країнах Європейського Союзу підхід до адміністративного регулювання медичних правовідносин орієнтований на **превентивні заходи та систему внутрішнього контролю якості** в закладах охорони здоров'я.

До прикладу досвід європейських країн у даній сфері [17]:

1. **Німеччина** - медичні установи зобов'язані впроваджувати внутрішні системи якості відповідно до стандартів ISO та рекомендацій Європейської мережі з безпеки пацієнтів. Адміністративні санкції застосовуються переважно після виявлення системних порушень, а до цього активно діють інструменти консультування, надання приписів, інспекцій та аудитів.
2. **Франція** - замість виключно штрафних заходів активно використовується механізм **етичних комісій** при лікарнях, які проводять розслідування медичних порушень до втручання державних контролюючих органів. Це дозволяє запобігати порушенням на ранніх стадіях.
3. **Швеція** - система контролю базується на принципі довіри до медичного персоналу, проте у випадку порушень адміністративні заходи супроводжуються **обов'язковими курсами підвищення кваліфікації** для лікарів, які припустилися помилок.

Можливості адаптації в Україні:

Для України найбільш перспективним напрямом удосконалення адміністративного законодавства є поєднання штрафних механізмів із системою управління якістю медичних послуг, а також [25]:

- запровадження **обов'язкових систем внутрішнього аудиту** для кожного закладу охорони здоров'я, які мають бути сертифіковані незалежними аудиторами;
- розробка та імплементація **єдиного реєстру дисциплінарних заходів** для медичних працівників, як в Нідерландах, що підвищить прозорість;
- створення **етичних медичних комітетів** на рівні лікарень, які оцінюватимуть скарги пацієнтів до втручання контролюючих органів;
- посилення співпраці із європейськими структурами, зокрема **Європейською агенцією з лікарських засобів (ЕМА)**, для спільного контролю якості медичних виробів та препаратів;
- закріплення в законодавстві принципу **попередження замість покарання** — введення приписів і обов'язкових програм корекції діяльності медзакладів перед накладенням штрафів.

Отже, європейський досвід адміністративного регулювання медичної сфери демонструє пріоритет запобігання порушенням, системної профілактики та прозорості перед жорсткими санкціями. Впровадження подібних підходів в українське законодавство може сприяти зниженню кількості порушень у медичній сфері, підвищити довіру громадян до системи охорони здоров'я та наблизити українське правове поле до європейських стандартів.

ВИСНОВКИ

Охорона здоров'я вимагає чіткого правового регулювання та контролю, оскільки пов'язана з базовими правами людини на життя, здоров'я і соціальну безпеку. Адміністративне законодавство в галузі охорони здоров'я є важливим елементом захисту прав громадян на якісне та доступне медичне обслуговування. Сучасні виклики — це постійна потреба у його вдосконаленні відповідно до змін у суспільстві, розвитку медичних технологій та запитів громадян. Законодавство повинно враховувати міжнародний досвід, потреби суспільства і захищати права усіх суб'єктів медичних правовідносин.

Адміністративне законодавство базується на принципах законності, пріоритету прав людини, доступності та якості медичних послуг, а також конфіденційності й професійної етики. Нормативно-правова база, що включає Конституцію України, галузеві закони та міжнародні акти, формує фундамент для реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я. Застосування адміністративно-правових методів впливу та механізмів відповідальності забезпечує дотримання встановлених правил, що в кінцевому підсумку сприяє захисту життя і здоров'я населення та підвищенню ефективності функціонування медичної системи.

Проведене дослідження дозволило встановити, що ефективне функціонування системи охорони здоров'я в Україні базується на чітко розмежованих повноваженнях між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та медичними закладами. Міністерство охорони здоров'я України виконує роль центрального координатора, який формує політику, затверджує стандарти та здійснює контроль. Органи місцевого самоврядування, у свою чергу, забезпечують надання медичних послуг на місцях, реалізують державні та власні програми, мають як самоврядні, так і делеговані повноваження.

Заклади охорони здоров'я, будучи самостійними суб'єктами права, несуть відповідальність за якість та доступність медичних послуг. Водночас правовий статус медичних працівників і пацієнтів визначає характер взаємодії між ними,

заснований на принципах етики, взаємної поваги та правової відповідальності. Таким чином, правове регулювання суб'єктів адміністративно-правових відносин у галузі охорони здоров'я є основою для формування ефективної, доступної та якісної медичної системи в Україні, здатної відповідати на виклики сучасності та гарантувати реалізацію права громадян на охорону здоров'я.

Важливим аспектом є забезпечення належного контролю з боку держави, а також адаптація вітчизняних норм до європейських стандартів. Подальший розвиток адміністративного законодавства повинен ґрунтуватися на принципах гуманізму, доступності медичних послуг, захисту прав людини та відкритості до інновацій.

У ході дослідження правового забезпечення системи охорони здоров'я в Україні, особливу увагу було приділено питанню державного контролю, ліцензування, акредитації медичних закладів та адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері охорони здоров'я.

Доведено, що держава відіграє ключову роль у створенні належних правових умов для функціонування системи охорони здоров'я шляхом запровадження вищезгаданих контролюючих механізмів. Виявлено, що ліцензування та акредитація закладів охорони здоров'я є ефективними інструментами попередження неякісної медичної практики та підвищення стандартів надання медичних послуг.

Аналіз адміністративної відповідальності показав, що система притягнення до відповідальності має забезпечувати баланс між каральними заходами та превентивними механізмами, спрямованими на запобігання порушенням. Важливим напрямом вдосконалення законодавства є посилення механізмів внутрішнього аудиту медичних установ та впровадження стандартів якості, що відповідають європейським нормам.

Особливий інтерес становить європейський досвід, зокрема практика Німеччини, Франції та Швеції, де ефективно поєднуються контрольні функції держави із саморегуляцією медичних закладів та етичним наглядом. Запозичення європейських підходів щодо запобігання порушенням, а не лише

реагування на них, становить перспективний вектор удосконалення адміністративного законодавства в Україні.

Особливої уваги потребує питання правового захисту пацієнтів і медичних працівників, підвищення прозорості та підзвітності діяльності закладів охорони здоров'я, а також забезпечення ефективного адміністративного контролю в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення країни.

Таким чином, адміністративне законодавство в галузі охорони здоров'я повинне залишатися гнучким, сучасним і орієнтованим на потреби суспільства, забезпечуючи баланс між інтересами держави, пацієнтів та медичної спільноти. Подальші наукові дослідження й законодавчі ініціативи у цій сфері мають бути спрямовані на усунення виявлених прогалин, підвищення ефективності правозастосування та адаптацію до нових викликів часу.

Тому, запровадження системного нагляду, розвиток етичної відповідальності медичних працівників, створення умов для прозорості й контрольованої медичної практики сприятимуть зміцненню довіри до української системи охорони здоров'я та її інтеграції у європейський правовий простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 15.04.2025).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-Х : станом на 17 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 10.04.2025).
3. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 9 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 30.04.2025).
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII: станом на 27 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 16.04.2025).
5. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення : Закон України від 22.09.2005 № 2899-IV : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15#Text> (дата звернення: 10.04.2025).
6. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : Закон України від 19.10.2017 № 2168-VIII : станом на 27 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text> (дата звернення: 10.04.2025).
7. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 №1645-III: станом на 1 січ. 2025р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text> (дата звернення: 10.04.2025).
8. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-III : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text> (дата звернення: 10.04.2025).
9. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17.05.2018 № 2427-VIII: станом на 8 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text> (дата звернення: 10.04.2025).

10. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові : Закон України від 30.09.2020 № 931-IX : станом на 12 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text> (дата звернення: 11.04.2025).
11. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI : станом на 18 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 20.04.2025).
12. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я : Статут Всесвіт. орг. охорони здоров'я від 22.07.1946. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_599#Text (дата звернення: 10.04.2025).
13. Європейська соціальна хартія (переглянута): Хартія Ради Європи від 03.05.1996 : станом на 7 верес. 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення: 10.04.2025).
14. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину : Конвенція Ради Європи від 04.04.1997: станом на 25січ. 2005р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text (дата звернення: 10.04.2025).
15. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України : Постанова Каб. Міністрів України від 25.03.2015 № 267 : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-п#Text> (дата звернення: 20.04.2025).
16. Про затвердження Порядку акредитації закладу охорони здоров'я : Постанова Каб. Міністрів України від 15.07.1997 № 765 : станом на 22 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765-97-п#Text> (дата звернення: 23.04.2025).
17. Авраменко Н. В. Міжнародний досвід реформування галузі охорони здоров'я. Держава та регіони. Державне управління. 2009. № 3. С. 169–175.
18. Беленчук І. А. Адміністративне право України: Навч. посіб. Київ : А.С.К., 2004. 176 с.
19. Валецька О. В. Особливості правового регулювання діяльності закладів охорони здоров'я в сучасний період. Актуальні проблеми права: теорія і

- практика. 2022. № 2 (42). С. 46–53. URL: <https://doi.org/10.33216/2218-5461-2021-42-2-46-53> (дата звернення: 23.04.2025).
20. Габрелян А. Адміністративна відповідальність в галузі охорони здоров'я. Теоретико-методологічні засади правознавчих та суспільних наук: історія становлення та сучасні тенденції. 2021. URL: <https://doi.org/10.36074/mcnd-19.03.2021.law-gov.03> (дата звернення: 23.04.2025).
21. Ківалов С., Біла-Тіунова Л., Білоус-Осінь Т. Адміністративне право. Нац. ун-т «Од. юрид. акад.», 2019. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.12119> (дата звернення: 23.04.2025).
22. Коваленко О. О. Стан впровадження європейських програм за допомогою медичних стандартів у систему охорони здоров'я України. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 20, жовт. С. 93–96.
23. Логвиненко Б. О. Правове регулювання охорони здоров'я громадян в Україні: актуальні проблеми. Публічне право. 2017. № 1 (25). С. 100–105.
24. Правило О. І. Форми та методи публічного адміністрування у сфері охорони здоров'я в Україні. State and regions. series: law. 2024. № 1. С. 212–216. URL: <https://doi.org/10.32782/1813-338x-2024.1.34> (дата звернення: 23.04.2025).
25. Стеценко С. Медична реформа в Україні: право, політика, мораль. Публічне право. 2017. № 4 (28). С. 57–61.
26. Юкало М. В. Інновації у правовому механізмі публічного управління державно-приватним партнерством у галузі охорони здоров'я в Україні. *Efficiency of public administration*. 2024. № 76/77. С. 57–61. URL: <https://doi.org/10.36930/507609> (дата звернення: 23.04.2025).